

Där eleverna är: Ett arenaperspektiv på skolan som en stödande miljö för hälsa

Maria Charlotta Warne

Utvecklare, Eskilstuna kommun. Doktor i hälsovetenskap, avdelningen för hälsovetenskap, Mittuniversitetet, Östersund. E-post: warne.maria3@gmail.com.

Tidigare forskning har framförallt riktats mot riskfaktorer relaterade till barn och ungas psykiska ohälsa, mindre mot vad som främjar och stärker möjligheterna till deras hälsa. Genom att använda ett salutogent perspektiv som utgångspunkt kan kunskap erhållas om faktorer som bidrar till en stödande miljö för hälsa.

Avhandlingens syfte var att studera skolan som en stödande miljö för hälsa genom att involvera elever och finna metoder för att studera de positiva aspekterna av hälsa. Tillsammans med elever och deras lärare på en gymnasieskola testades en metod för ökad delaktighet och empowerment, kallad photovoice. Elevernas dialog under workshops och de efterföljande fokusgruppsintervjuerna med elever och lärare spelades in, transkriberades och analyserades genom innehållsanalys. Grundad teori användes därefter för att studera elevernas syn på vad som var viktigt för hälsa och lärande. Delar av de faktorer som eleverna identifierat användes i en hälsoenkät i årskurs 6-9. Enkäten besvarades av 1527 elever (52,3% flickor, 47,7% pojkar) i årskurs 6-9 i skolorna i Östersunds kommun. Svarsfrekvensen var 80 %. Genom en principalkomponentanalys testades och validerades en positiv hälsoskala (PHS) som sedan användes i en multipel logistisk regression där associationen mellan faktorer i skolan och elevernas hälsa analyserades.

Resultatet visade att photovoice fungerade som en metod för ökad delaktighet

i frågor relaterade till hälsa och lärande i gymnasieskolan. Metoden upplevdes som stimulerande men också utmanande. Dess användbarhet var knuten till lärarnas pedagogiska roll och organisationens förmåga att hantera den demokratiform som metoden innebär. Elevernas syn på vad som främjade hälsa och lärande var relaterat till bemötande, personligt och pedagogiskt stöd samt möjligheter till återhämtning under och efter skoldagen. Resultatet visade också att eleverna upplevde att skolan bidrog till att skapa skillnad mellan dem som var låg- respektive högpresterande i skolan.

Faktorer associerade till positiv hälsa bland 12–16-åriga flickor och pojkar var: upplevd delaktighet i klassrummet, stöd från lärare och kamrater samt stöd från båda föräldrarna. Samtidigt visade analysen att pojkar i högre grad än flickor upplevde sig få stöd från läraren och föräldrar samt att de i högre grad upplevde delaktighet i klassrummet. Inga signifikanta skillnader mellan pojkar och flickor fanns dock när det gällde att uppleva stöd från kamrater eller stöd från skolan med läxor.

För att utveckla en stödande miljö för hälsa i skolan kan photovoice användas för att involvera eleverna och upptäcka unika hälsorelaterade aspekter på den enskilda skolan. Med hjälp av den positiva hälsoskalan (PHS) kan främjande faktorer följas upp, vilket ökar möjligheterna till ett systematiskt hälsofrämjande arbete med ett salutogent perspektiv.